

„ДЪРЖАВНО ЛОВНО СТОПАНСТВО БАЛЧИК” ТП

гр.Балчик, обл.Добрич, ул. „ Черно море” № 9, тел. 73223, факс 72039 e-mail: dlsbalchik@gmail.com

УТВЪРДИЛ
ДИРЕКТОР:

чл.5, §1, б."в"
Регламент(ЕС) 2016/679

инж. К. Тодорова

АНАЛИЗ

на потенциалните възможности за добив на недървесни горски продукти на територията на ТП ДЛС „Балчик“

1. Потенциални възможности

Общата площ на ТП ДЛС „Балчик” е 18106.0 ха. Залесената площ е 16207.6 ха или 89.5% от общата му площ. Участието на насажденията с естествен произход е 67.8% от площта на горите на ловното стопанство, което е показател за относително съхранени естествени съобщества предвид ниската лесистост - 12.6%.

Най - разпространените лечебни растения в ТП ДЛС " Балчик " се явяват основните дървесни видове, като: цер, келяв габър, акация и мъждрян. Церът се среща повсеместно в региона, в чисти или смесени с други дървесни насаждения. Той заема 32.1% от залесената площ на стопанството. Състоянието на насажденията е сравнително добро. С лечебна цел се използва кората от клонките или стъблата на по-младите дървета, не по-дебели от 10 см, обелени рано на пролет. Те съдържат дъбилни вещества, танини и други. Дървесни кори могат да се добиват и от летния дъб и косматия дъб , които се срещат по-ограничено (1,6% и 4.3%). Благуният (1.3%) и габърът (1.7%) са редки видове. Тяхната кора също има подобни на дървесната кора свойства и също може да се използва във фармацевтиката. Планинският ясен (*Fraxinus excelsior*) образува насаждения, но те са с малка площ. По-голямо значение имат създадените култури от планински ясен – 612.6 ха чисти и смесени. С подобни на ясен лечебни свойства е мъждряна (*Fraxinus ornus*), който също трябва да бъде вземан предвид, защото се среща повсеместно в района, макар и с неоглямо участие.

В състава на повечето дървесни насаждения влизат еднично или с по 1-2 десети други дървесни видове - сребролистна липа, полски бряст, полски клен и някои горскоплодни. В естествено състояние сребролистната липа (*Tilia argentea*) се среща в по-големите комплекси на стопанството, като на места образува смесени насаждения с други широколистни. Участва също еднично в състава на насажденията, но практически тези дървета не могат да се използват за добив на цвят. Съществуват създадени 433.5 ха култури с преобладание на сребролистна липа, които са много добър потенциал за събиране на липов цвят. Брястът (*Ulmus minor*) и мекишът (*Acer tataricum*) не се срещат в компактни чисти насаждения, а само в състава на смесените гори. Така че тези видове имат голямо значение за използването им като лечебни растения. По подобен начин стоят нещата и с горскоплодните видове – махалебка (*Prunus mahaleb*), брекиня (*Sorbus torminalis*), киселица (*Malus sylvestris*), джанка (*Prunus cerasifera*) и круша (*Pirus communis*). В стопанството те се използват с ловностопанска цел.

В района на стопанството на 4.6% от залесената площ е внесен изкуствено черен бор (*Pinus nigra*). Той е залесяван на по-бедни, така и на сравнително по-богати месторастения. Използваемите му части съдържат етерични масла, смоли, витамини и други полезни вещества. На по-сериозни

ресурси от това растение не може да се разчита, защото то е извън ареала си и след определена възраст започва да съхне. Тези култури ще бъдат заменени с местни широколистни дървесни видове.

Създадените култури от орех (*Juglans regia*) са незначителни. Характерната миризма на листата на ореха се дължи на съдържащият се в тях юглон. Освен него, листата съдържат още аскорбинова киселина, флавоноиди, дъбилни вещества и други, а плодовете му – желязо, кобалт и витамини. Ресурсите им са незначителни.

Значително разпространение в стопанството има бялата акация (*Robinia pseudoacacia*) заемаща – 8.9% от залесената площ на стопанството. Нейните цветове съдържат много полезни вещества, които могат да се използват както във фармацията, така и в народната медицина, но много по-голямо значение имат при пчеларството, за добив на висококачествен акациев мед. За да се увеличат и подобрят ресурсите от бялата акация е необходимо навреме да се изсичат зрелите акациеви дървостои, за да не съхнат.

На отделни места в района на стопанството се среща смрадликата (*Cotynus coggigria*). Тя се развива под склопа на насажденията. Листата на смрадликата са особено ценни, защото съдържат до 25% дъбилни вещества, етерични масла, флавоноиди и др. състоянието на ресурсите е добро, макар че местообитанията са предимно бедни и по-каменливи, защото химичния състав на растението го предпазва от паша.

От храстовите видове доста разпространен е дрянът (*Cornus mas*), чийто плодове съдържат глюкозиди, плодови киселини, витамини и други вещества. Той се среща повсеместно, но плодоноси на по-откритите места, което фактически ограничава реалните ресурси от този лечебен вид. Успоредно с дряна е разпространен червеният глог (*Crataegus monogina*). Той също плодоноси предимно по периферията на гората, но е доста по-продуктивен и има значителни потенциални ресурси от цвят и плодове.

В по - равнинните части на ТП ДЛС "Балчик", главно на голите площи и по краищата на горските комплекси са се развили гъсти храсталаци от шипка, глог и трънка. Районът е много благоприятен за развитието им. Цъфтежът и плодоносенето е обилно. Шипката (*Rosa canina*), често се среща заедно с глога и дряна, но макар и единично, е разпространена повсеместно и всред подлеса на гората, и по голите площи. Тя е доста устойчив вид и може да се срещне както на много бедни месторастения и скални терени, така и върху дълбоки плодородни почви. Обилно плодоноси, а плодовете ѝ са особено ценни с голямото си съдържание на витамин С. По краищата на горските комплекси са се развили гъсти храсталаци от трънка (*Prunus spinosa*). Районът е благоприятен за развитието на вида и обикновено цъфтежът и плодоносенето му.

Къпините (*Rubus hirtus*) трудно виреят под склопа на насажденията, но много бързо се развиват и разпространяват, когато намерят благоприятни условия. Срещат се навсякъде покрай камионните пътища, в сечищата или всред най-младите насаждения и култури. Коренищата и листата им са в достатъчни количества. Единично в смесени храстови формации се среща обикновена леска (*Corylus avellana*).

На места в дъбовите гори, много често се среща паразитното растение бръшлян (*Hedera helix*). Той покрива не само свободната от растителност повърхност, но и с помощта на адвентивните си корени обвива отделни дървета. Тук могат да се споменат и други лианообразни растения - поветът (*Clematis vitalba*) и дивата тиква (*Bryonia alba*), които се срещат навсякъде покрай пътища, слогове и огради. Обвиват се предимно около храсти и дървета по краищата на горските комплекси. Има възможности да се събират надземните части и коренищата, но количествата са незначителни.

На територията на стопанството съществуват находища на червен божур (*raeonia peregrina*) – многогодишно тревисто растение, използвани части – корени, венчелистчета, семена, съдържа дъбилни вещества, багрила, масла, танини, смоли, минерални соли и др. Среща се и блатно кокиче (*leucojum aestivum*) - красиво и рядко лечебно растение, чието опазване е важна мисия в България. То е ценно по две причини, едната е, че е незаменима суровина за производството на българския лечебен препарат нивалин, втората е, че заради уникалните си почвено-климатични условия страната ни е една от малкото по света, където има естествени находища на растението.

Много ценни билки са и някои тревисти растения, които се срещат в района на ТП ДЛС " Балчик ", главно по поляните, дивечовите ниви и ливади. На първо място това е жълтият кантарион (лечебна звъника) (*Hypericum perforatum*). Жълтият кантарион е международно признато и търсено лечебно растение. По горските поляни, дивечови ливади и ниви се срещат и големи количества риган (*Origanum vulgare*), бял равнец (*Achillea millefolium*), червен кантарион (*Centaureum erythraea*), лайка (*Matricaria chamomilla*), жълт равнец (*Achillea clupeolata*), гръмотрън (*Ononis spinosa*), миши уши (*Hieracium pilosella*), мащерка (*Thymus glabrescens*), подъбиче (*Teucrium chamaedrys*), здравец горски (*Geranium sylvaticum*), какула горска (*Salvia nemorosa*), великденче лечебно (*Veronica officinalis*), гълъбови очички (*Hepatica nobilis*), диланка (*Valeriana officinalis*) еньовче същинско (*Galium verum*), жълтурче (*Ranunculus ficaria*), златна пръчица (*Solidago virga-aurea*), лепка (*Galium aparine*), луличка обикновена (*Linaria vulgaris*), лютиче пълзящо (*Ranunculus repens*), минзухар есенен (*Crocus pallasii*), млечка обикновена (*euphorbia cyparissias*), кърпикожух (*Colchicum autumnale*), мъртва коприва бяла (*Lamium album*), прозорче горско (*Potentilla erecta*), пчелинок обикновен (*Marubium vulgare*), ранилист горски (*Stachys silvatica*), репей сенколюбив (*Arctium nemorosum*), салеп обикновен (*Orchis provincialis*), секирче ливадно (*Lathyrus pratensis*), слез горски (*Malva sylvestris*) и тинтява жълта (*Gentiana lutea*).

Тези лечебни растения са запазени в добро състояние и могат да бъдат добивани. Месторастенията им са на свежи до сухи, средно богати и богати почви и се намират далече от изкуствено наторявани терени. Тук се срещат по - водолюбиви лечебни растения като копривата (*Urtica dioica*), полския хвощ (*Equisetum arvense*), глухарчето (*Taraxacum officinale*), ментата (*Mentha spicata*), джоджена (*Mentha piperita*) и водната мента (*Mentha aquatica*). По - специално внимание може да се обърне на различните видове бъз – тревист (*Sambucus ebulus*) и черен (*Sambucus nigra*), които се срещат предимно на влажни месторастения, под склопа на насажденията и тополовите култури, край реки и потоци. С лечебна цел се използват почти всички части на тези растения, като най-ценни са цветът и плодовете. Те съдържат етерични масла, органични киселини, витамини, танини, захари и други, но употребявани в големи количества са отровни. Те са стари лекарствени растения, едни от най-употребяваните в народната медицина. Рано напролет, както навсякъде в страната и тук цъфтят: кукурякът (*Helleborus odorus*), пролетен минзухар (*Crocus chrysanthus*), лечебна иглика (*Primula veris*), теменуга миризлива (*viola odorata*), кокиче снежно (*Galanthus nivalis*), но разпространението им е доста по-ограничено. По горските поляни, по северните склоновете се среща горската ягода (*Fragaria vesca*).

Освен описаните до тук лечебни растения в района на ТП ДЛС "Балчик" са установени или вероятни още около 80 - 90 вида, чието разпространение е твърде ограничено в горите, обект на този проект, но се срещат в земеделските земи, пустеещите площи, крайречните храсталачни формации и т.н. Някои от тях са: камшик (*Agrimonia eupatoria*), градско омайниче (*Geum urbanum*), бяло подъбиче (*Teucrium polium*), обикновено подъбиче (*Teucrium chamaedrus*), подбел (*Tussilago farfara*), лечебен лопен (*Verbascum phlomoides*), благороден лопен (*Verbascum nobile*), гъстоцветен лопен (*Verbascum densiflorum*), вълча ябълка (*Aristolochia clematidis*), обикновен пелин (*Artemisia absinthium*), змийско мляко (*Chelidonium majus*), пача трева (*Polygonum aviculare*), кукувича прежда (*Cuscuta europaea*), очанката (*Euphrasia officinalis*), бял очеболец (*Potentilla erecta*), теснолистен живовляк (*Plantago lanceolata*), широколистен живовляк (*Plantago major*), мъжка папрат (*Dryopteris filix-mas*), орлова папрат (*Pteridium aquilinum*), сладка папрат (*Polypodium vulgare*), овчарска торбичка (*Capsella bursa-pastoris*), маточина (*Melissa officinalis*), вратига (*Tanacetum vulgare*), гингер (*Onopordon acanthium*), бутрак (*Bidens tripartita*), великденче полско (*Veronica arvensis*), вълча ябълка обикновена (*Aristolochia clemantidis*), върбинка лечебна (*Verbena officinalis*), детелина ливадна (*Trifolium pratense*), динка лечебна (*Sanguisorba officinalis*), ежова главичка (*Sparganium erectum*) какула ливадна (*Salvia pratensis*), комунига лечебна (*Melilotus officinalis*), коприва гръцка (*Urtica urens*), кучешко грозде черно (*Solanum nigrum*), къклица (*Agrostemma githago*), лобода розова (*Atriplex rosea*), паричка (*Bellis perennis*), пелин горчив (*Artemisia absinthium*), пипериче водно (*Persicaria maculata*), ралица обикновена (*Consolida regalis*), птиче просо (*Lithospermum officinalis*), резене (*Foeniculum vulgare*), репей дребен (*Arctium minus*), решетка безстъблена (*Carlina acanthifolia*), синап черен (*Brassica nigra*), сминдух син (*Trigonella coerulea*), татул (*Datura stramonium*), теменуга трицветна (*Viola tricolor*), росопас лечебен (*Fomaria officinalis*),

зърника (*Rhamnus cantaricus*), камшик (*Agrimonia eupatoria*), дяволска уста (*Leonurus cardiaca*), чубрица планинска (*Satureja Montana*), щир бодлив (*Amaranthus spinosus*), и други.

Предмет на специални ползвания в горите са дивораствящите ядливи гъби, чиито находища в района на стопанството са разнообразни и многобройни. Често се среща манатарка (*Boletus edulis*) – в широколистни и иглолисти гори от юли до ноември; пачи крак (*Cantharellus ciburatus*); сърнела (*Macrolepiota procera*) – в акациев и тополови насаждения. По ливади, пасища горски поляни и дивечови ниви от май до ноември се срещат: полска печурка (*Agaricus campester*), обикновена челядинка (*Marasmius oreades*). Върху букови дървета от май до декември се среща кладница (*Pleurotus ostreatus*). В предпланински и планински райони на стопанството, в изредени дъбови гори и по поляни от юни до октомври се среща булка гъба (*Amanita caesarea*). От май до ноември в иглолистни култури и поляни расте обикновена масловка (*Suillus luteus*).

2. Анализ на извършеното ползване НДГП и възможности за развитие на този сектор

По ГСП от 2016 г. на стопанството е предвиден добив на трюфели средно годишно по 1 тон. Други видове и количества недървесни горски продукти не са определени по ГСП, но с така направеният обзор някои от изброените по-горе горски продукти могат да представляват интерес както на местни предприятия, преработватели и занаятчии, така и на местното население за лични нужди.

В последните няколко години се наблюдава засилен интерес към събиране на трюфели. На територията на стопанството се среща най-често черен трюфел. Събирането му трябва да се контролира постоянно, тъй като интересът е голям и е възможно прекомерното му ползване да доведе до намаляване, изчерпване или унищожаване на находищата, както и до отслабване на размножителната способност, промяна в генетичната структура и влошаване на качествата на трюфела.

За събирането на трюфелите няма определени количества за лично ползване, както и при лечебните растения и няма посочени периоди на събиране, съобразени с физиологията на вида и процесите на зреенето му, това може да доведе до прекомерното му ползване и унищожаване на находищата. За да се избегне този момент е необходимо да бъдат изготвени документи, регламентиращи начините, сроковете и количествата за събирането им.

По отношение на другите билки и лечебни растения в района на стопанството през последните години не се наблюдава интерес за ползване. Не е на лице заплахата от превишаване ползването им, което да доведе до нарушаване баланса на популациите и отслабване или унищожаване на находищата им.

През 2023 г. са издадени 103 бр. разрешителни за добив на трюфели на територията на стопанството, в т. ч. 100 бр. на физически лица и 3 бр. на юридически лица. Не са постъпили заявления и не са издавани разрешителни за добив на други недървесни горски продукти.

Базирайки се на заявените и ползвани количества НДГП през 2023 година, можем да обобщим, че като цяло се поддържа естествения баланс в популациите. Извършеното ползване не застрашава наличните ресурси от намаляване.

С оглед на обобщените резултати от добива на НДГП през 2023 г., прилагам списък-предложение с възможности за предоставяне на екосистемни ползи от горите и добив на недървесни горски продукти за стопанско ползване и за удовлетворяване потребностите на местното население през 2024 г.